

Beslisnota voor het College van B&W

Onderwerp: Regionale adaptatiestrategie (RAS) Rijk van Maas en Waal.

Voorgesteld besluit

het College van B&W besluit:

1. In te stemmen met de Regionale adaptatiestrategie.
2. In te stemmen met ondertekening van het manifest.
3. Machtigen van wethouder Loermans tot ondertekening van het manifest namens het college van Wijchen.
4. De Raad te informeren over het collegebesluit (informatienota).

NB: de beslisnota wordt gelijktijdig voorgelegd aan de colleges van Druten en Wijchen.

Aanleiding

In 2014 is de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie genomen. Hierin is de afspraak gemaakt dat overheden ruimtelijke adaptatie¹ uiterlijk in 2020 in hun beleid & handelen verankeren en gezamenlijk aan de slag gaan, zodat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht.

In 2015 is door de Deltacommissie, VNG, IPO en UVW de Deltaovereenkomst Ruimtelijk Adaptatie gesloten. Hiermee hebben bijbehorende overheden afgesproken te gaan werken aan de aanpassing van de leefomgeving aan het veranderende klimaat om gezondheidsrisico's, schade en overlast zoveel mogelijk te beperken. Met de Deltaovereenkomst is de gezamenlijke ambitie van de Deltabeslissing bekrachtigd.

In navolging hierop is in 2016 in de regio Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen een samenwerking gestart tussen de zeven gemeenten², provincie Gelderland en Waterschap Rivierenland. Het waterschap is trekker van dit regioproces. Eind 2018 heeft dit geleid tot de (concept) Regionale adaptatiestrategie (RAS) Rijk van Maas en Waal, waarin de regionale ambities en doelstellingen voor de korte en langere termijn zijn beschreven. De stuurgroep RAS heeft de bijgevoegde concept RAS op 20 januari 2019 vastgesteld.

Gewenst resultaat

Regionaal samen te werken bij het bereiken van de doelen voor ruimtelijke adaptatie zoals geformuleerd in de RAS. Waarbij adaptatie-opgaven op het gebied van wateroverlast, droogte en hitte regionaal worden opgepakt in geval een:

- lokale aanpak praktisch niet uitvoerbaar is (regionale aanpak de enige mogelijkheid);
- regionale aanpak doelmatiger is dan een lokale aanpak.

¹ Ruimtelijke adaptatie (klimaatadaptatie) gaat over de aanpassing van de ruimtelijke inrichting aan de gevolgen van klimaatverandering. Waarbij klimaatbestendig en waterrobuust inrichten vanzelfsprekend onderdeel is van ruimtelijke (her)ontwikkelingen. Met name bij locatiekeuze, ruimtelijke inrichting en bouwwijze. Bijvoorbeeld bij de aanleg van nieuwe woonwijken, aanpassing van bestaande bebouwing, vervanging van riolering en wegonderhoud (bron: website Deltacommissaris).

² Gemeenten Wijchen, Druten, Beuningen, Heumen, Nijmegen, Berg en Dal, West Maas en Waal.

Argumenten

1.1 De RAS sluit aan bij de huidige klimaatvraagstukken

Voorafgaand aan de RAS heeft een regionale verkenning plaatsgevonden van kwetsbaarheden als gevolg van klimaatverandering ('klimaatstresstest'). Hieruit blijkt dat de regio Rijk van Maas en Waal op diverse plekken gevoelig is voor wateroverlast, droogte en hitte. Deze kwetsbaarheden zijn vertaald naar lokale opgaven. Voor de aanpak van deze opgaven is een Regionale adaptatiestrategie (RAS) opgesteld.

1.2 De RAS is het resultaat van een brede regionale samenwerking

De RAS is tot stand gekomen in samenwerking tussen 7 gemeenten², Waterschap Rivierenland en provincie Gelderland. Bij de totstandkoming zijn daarnaast diverse stakeholders³ betrokken, zodat de RAS een breed gedragen gezamenlijke verantwoordelijkheid is geworden van overheid en samenleving.

1.3 De RAS maakt duidelijk welke strategieën we als regio hanteren

In de RAS zijn 6 thema's uitgewerkt en voorzien van een strategie (zie RAS pag. 10). De 10 hoofdlijnen van strategie in de RAS luiden als volgt:

- we vergroten de bewustwording
- we beginnen morgen al met het laaghangend fruit
- we werken zoveel mogelijk bottom-up
- we borgen klimaatadaptatie in plannen
- we benutten de kennis, expertise, voorbeelden en ervaringen
- we gaan klimaatbestendige voorbeelden realiseren
- we maken het leuk en aantrekkelijk om mee te werken
- we durven te experimenteren en innoveren
- we maken werk met werk
- we stimuleren educatie en extra onderzoek

Voor de periode 2019-2022 is de strategie per thema doorvertaald naar specifieke maatregelen ('*targets*'). Voor de gemeente gaat het vooral om inbedding van klimaatbestendigheid in gemeentelijk beleid op het gebied van stedelijk groen, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, riolering, openbare ruimte, landschap en communicatie. De belangrijkste maatregelen van de RAS (2023) zijn gericht op verfijning van de regionale klimaatstresstest die in aanloop op de RAS is uitgevoerd. Hierbij wordt ingezoomd op lokale kwetsbaarheden.

1.4 De RAS sluit aan bij bestaand gemeentelijk beleid

De RAS sluit aan bij de vastgestelde Strategische waternota Wijchen 2019-2028 (vastgesteld november 2018)⁴ en Gemeentelijk rioleringsplannen 2018-2022 van de gemeenten Wijchen en Druten (vastgesteld december 2017). Bij de herijking van waternota en rioleringsplan is klimaatadaptatie als speerpunt opgenomen en uitgewerkt. Hiermee is geanticipeerd op klimaatopgaven en maken we al werk van klimaatadaptatie.

³ Stakeholders: o.a. agrarische sector, zorgsector, GGD, recreatiesector, natuurorganisaties, evenementensector, veiligheidsregio, staatsbosbeheer.

⁴ De gemeente Druten heeft vooralsnog geen waternota, maar de verkenning van beleidsharmonisatie Druten-Wijchen ligt in de planning (2021).

1.5 De RAS is de basis voor verdere uitwerking t.b.v. ruimtelijke adaptatie

De RAS wordt uitgewerkt naar een regionaal uitvoeringsprogramma met investeringsagenda en is een leidraad voor beleid & handelen van overheden en stakeholders.

2.1 Ondertekening manifest geeft uiting aan een actieve bijdrage in de regionale samenwerking

Het ondertekenen van het manifest (RAS, pag 4) geeft blijk van ons commitment aan regionale ruimtelijke adaptatie. Maar we verplichten ons niet om aan alle maatregelen mee te doen. Met de ondertekening geven we aan ons te zullen inspannen om vanuit onze mogelijkheden een actieve bijdrage te leveren aan de uitwerking en uitvoering van de RAS, inclusief het beschikbaar stellen van de benodigde middelen.

3.1 Machtiging op basis van gemeentewet art 168

4.1 Het is belangrijk de Raad te informeren over de regionale samenwerking

De RAS betreft uitvoering van landelijk beleid. Om de Gemeenteraad te informeren over de ontwikkelingen binnen de regio, wordt het collegebesluit ter informatie voorgelegd aan de Gemeenteraad. Met de informatienota heeft de Raad inzicht in regioproces, ambities en collegestandpunt, in aanloop op eventuele financiering van een uitvoeringsprogramma.

Tegenargumenten en risico's

1.1 De RAS gaat verder dan de Deltabeslissing vraagt

De RAS gaat verder dan de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie (gericht op overheden), doordat stakeholders een relatief grote rol hebben. Van de stakeholders wordt verwacht dat zij klimaatadaptatie verankeren in beleid & handelen en bijdragen aan een klimaatbestendige regio⁵. De brede opzet van de RAS en daarmee het grote aantal externe partijen heeft een afbreukrisico en kan gevolgen hebben voor de mate en het tempo waarin de RAS wordt gerealiseerd.

1.2 Verantwoordelijkheid moet daar worden gelaten waar het hoort

In de RAS is de regierol bij de overheden neergelegd (RAS, pag 9). We beperken onze inbreng echter tot de gemeentelijke taken en verantwoordelijkheden (zie Argumenten 1.3)⁶. De gemeente is niet verantwoordelijk voor de doorvertaling van de RAS in beleid & handelen van stakeholders, noch voor bewaking van de uitvoering daarvan. Voor de regie op het regioproces -de algehele bewaking van de realisatie van de RAS- zijn waterschap of provincie de aangewezen overheid.

⁵ Dit is verwoord in de ambitie 'in 2020 is klimaatbestendigheid geborgd in beleid en handelen van overheden én andere betrokken partijen' (RAS, pag 9).

⁶ Zo heeft de gemeente géén kerntaak bij hittebestrijdingsplannen en hittebestendige evenementenzorg (RAS, pag 27, 2.2 en 2.5). De trekker van het regioproces is hierop geattendeerd.

1.3 De RAS is nog niet afgebakend tot opgaven die om een regionale aanpak vragen

De RAS (pag 26 e.v.) geeft een overzicht van onderwerpen die binnen de regio kunnen worden opgepakt. Nog vastgesteld moet worden voor welke onderwerpen een regionale aanpak gewenst of doelmatiger is (opname in regionaal uitvoeringsprogramma). En welke onderwerpen op lokaal niveau worden opgepakt (inbedding in lokale uitvoeringsprogramma's). Dit vraagt om een nadere analyse.

1.4 De RAS mag niet ten koste gaan van lokale prioriteiten

De RAS is een compromis van betrokken besturen en gaat niet in op lokale verschillen in opgaven en ambitie. Dit vraagt om maatwerk bij verdere uitwerking van de RAS. We willen hierbij alleen zaken oppakken die aansluiten bij het gemeentelijk beleid. Hierin zijn lokale opgaven reeds vertaald naar maatregelen, in planning gezet en begroot. Dit is leidend bij de verdere uitwerking van de RAS.

Uit een vergelijking blijkt dat de meeste maatregelen uit de RAS, voor zover de gemeentelijke taakuitvoering aangaande, ook in de Strategische waternota het Gemeentelijk rioleringsplan te vinden zijn. Voor zover dit niet het geval is zullen we een nadere afweging maken of aan deze maatregelen wordt deelgenomen⁷.

We hanteren het principe 'lokaal waar het kan en regionaal waar het moet'. Wanneer aan een gemeentelijke maatregel een bovenlokaal aspect zit, zullen we een aanpak op regionaal niveau overwegen (zie gewenst resultaat).

2.1 Regionale samenwerking kost tijd en geld

Naast het regioproces gaan we als gemeente ook aan de slag met ons lokale klimaatadaptatiebeleid. Hieraan zijn al middelen (tijd en geld) toegewezen. Dit is het vertrekpunt voor onze inzet in het regioproces (zie ook Tegenargument 1.4).

Voor structurele deelname aan het regioproces is alleen vanuit het taakveld Waterbeleid een beperkt aantal uren in de planning voor 2019 opgenomen (circa 100 uur). Als voor het regioproces meer uren moeten worden gemaakt dan begroot, gaat dit ten kosten van de uitvoering van het gemeentelijk waterbeleid. Indien nodig kan een heroverweging van prioriteiten plaatsvinden. Voor de inzet van de overige betrokken taakvelden zijn geen uren begroot en zal binnen de reguliere uren een afweging moeten worden gemaakt.

Wat betreft de met het manifest gevraagde financiële inspanning kan op dit moment geen inschatting worden gemaakt van eventuele financiële risico's. Hiervoor zal eerst een uitvoeringsprogramma moeten worden uitgewerkt (zie financiële gevolgen).

Financiële gevolgen

Regionaal uitvoeringsprogramma (vaststelling 2020): aan de RAS zijn voorsnog geen financiële consequenties verbonden. Financiële consequenties voor de uitvoering van de RAS worden inzichtelijk gemaakt in een Regionaal uitvoeringsprogramma met investeringsagenda. Dit uitvoeringsprogramma wordt in 2019 opgesteld en voorjaar 2020 voorgelegd aan de gemeentebesturen.

Het uitvoeringsprogramma van de RAS zal door de trekker van het regioproces voor cofinanciering worden ingediend bij het Rijk in het kader van de Bestuursovereenkomst

⁷ Zo opteren we bijvoorbeeld niet voor een regionale biomassa-coördinator (RAS, pag 29, 4.4). De trekker van het regioproces is hierop geattendeerd.

Openbaar

Zaaknummer: 27979

Ruimtelijke Adaptatie van november 2018. Het betreft hierbij maximaal 50% cofinanciering vanuit het Rijk. Ook voor het opstellen van het uitvoeringsprogramma met investeringsagenda (zie hierna) zal in het kader van de Bestuursovereenkomst cofinanciering worden aangevraagd.

Opstellen regionaal uitvoeringsprogramma (regioproces 2019): hiervoor wordt van deelnemende gemeenten een bijdrage gevraagd voor inhuur van een externe adviseur om dit proces te begeleiden en het uitvoeringsprogramma op te stellen⁸. Kosten voor het opstellen van het regionaal uitvoeringsprogramma en verfijning van lokale opgaven zijn door de trekker van het regioproces vooralsnog geraamd op incidenteel €15.000 per gemeente, waarbij naar verwachting €7.500 cofinanciering kan plaatsvinden. In begroting 2019 van de gemeente Wijchen zijn voldoende middelen opgenomen voor deelname aan het regioproces.

Communicatie

De ondertekening van het manifest door betrokken overheden en stakeholders zal worden gecommuniceerd in de regionaal en landelijke pers. De ondertekening vindt plaats tijdens de regiobijeenkomst eind mei 2019. De Deltacommissaris zal bij de ondertekening aanwezig zijn. De communicatie wordt verzorgd door de trekker van het regioproces, in samenwerking met de partners in de regio.

Uitvoering of Vervolgstappen

Na het collegebesluit zijn de vervolgstappen binnen het regioproces als volgt:

- Gemeenteraad informeren middels een informatienota.
- Ondertekening van het manifest door de wethouder tijdens de regiobijeenkomst (mei 2019).
- Uitwerking van de RAS in een regionaal uitvoeringsprogramma (zomer 2019 – voorjaar 2020).
- Besluitvorming over regionaal uitvoeringsprogramma (voorjaar 2020).

Geheimhouding

Niet van toepassing.

Collegevoorstel

Advies

Het collegevoorstel is samengesteld in overleg met:

- Wethouders Loermans en Springveld
- Beleidsadviseur Riolering en waterhuishouding
- Beleidsadviseur Financiën
- Ambtelijk vertegenwoordiger van gemeente Druten in het regioproces

⁸ Dit is in lijn met de voorgaande periode, waarbij van deelnemende gemeenten een bijdrage werd gevraagd voor het opstellen van de RAS (2017-2018).